

DET NORSKE MYRSELSKAPS ÅRSMELDING FOR 1969

Innledning.

Det norske myrselskaps 67. arbeidsår, som nå er avsluttet, var et interessant og givende år for Selskapet. Kapasiteten har vært fullt utnyttet når det gjelder konsulentarbeid og forsøksvirksomhet. Rekvisisjoner av nye arbeidsoppgaver har foreligget i så stort antall at det i noen grad var nødvendig, i samarbeid med rekvirentene og de sakkyndige i distriktene, å foreta prioritering av de mest aktuelle oppgaver.

Takket være gunstige arbeidsforhold og god innsats av Selskapets funksjonærer og tjenestemenn, er markarbeidet vedrørende de oppgaver som ble satt opp på arbeidsprogrammet, blitt gjennomført i meldingsåret. Selskapet har hatt et godt samarbeid med Landbruksdepartementet og med andre selskaper, institusjoner og personer.

Vi skal senere avsnittsvis omtale de enkelte sektorer av virksomheten. Vi viser for øvrig til forsøksleder *Nils Vikelands* melding om forsøksstasjonens drift.

SELSKAPETS ORGANISASJON M.V.

Myrselskapet er organisert ved direkte medlemskap av privatpersoner, selskaper og offentlige organer (jordstyrer og kommuner m.v.). Selskapet har dessuten indirekte medlemmer gjennom *Trøndelag Myrselskap* og andre institusjoner. Det norske myrselskap mottar årlig statstilskudd over *Landbruksdepartementets* budsjett og er administrativt knyttet til dette departementet. Selskapets virksomhet ledes av et styre valgt av og blant medlemmene.

Medlemmer.

Selskapet hadde pr. 31/12 — 1969 ialt 1 068 medlemmer fordelt på 441 årsbetalende, 462 livsvarige, 152 indirekte, 9 korresponderende og 4 æresmedlemmer. Dessuten har Selskapet ialt 158 gratis- og bytteforbindelser hvorav 88 er norske og 70 utenlandske.

I løpet av 1969 er det tilsammen tegnet 34 nye medlemmer fordelt på 22 årsbetalende, 10 livsvarige og 2 indirekte medlemmer gjennom *Trøndelag Myrselskap*. Dertil har et tidligere årsbetalende medlem tegnet livsvarig medlemskap, slik at økningen i antall livsvarige medlemmer ialt er 11.

Avgangen i medlemsstokken utgjør ialt 33. Av disse var 12 årsbetalende og 21 livsvarige medlemmer. Årsaken til avgangen av medlemmer er: 6 meldt døde, 9 utmeldt, 4 er gått ut på grunn av samenslåing av kommuner, mens 14 er strøket fordi adressen har vært ukjent i lang tid.

Styret.

I meldingsåret har Selskapets styre hatt denne sammensetning: Stortingsmann *Thorstein Treholt*, Brandbu (formann), skipsreder *Carsten Bruun*, Sem (nestformann), fabrikkier *Alf Ordning*, Nittedal, landbruksdirektør *Aslak Lidtveit*, Smestad, Oslo og gårdbruker *Ove Munthe-Kaas*, Hov i Land. Ifølge vedtektene er dessuten Selskapets direktør, *Ole Lie*, medlem av styret.

Varamenn til styret har vært: Sivilingeniør *Sv. Skaven-Haug*, Nordstrand, statsskogsjef *Eyvind Wisth*, Oppegård, ingeniør *Th. Løvlie*, Bærum og forsøksleder *Torvald Vaage*, Oppegård.

Styret har i meldingsåret hatt 4 møter og behandlet 40 saker.

Representantskapet.

Selskapets representantskap har i 1969 hatt denne sammensetning:

Valgt av årsmøtet 1968: Bestyrer *Wilhelm Aasli*, Bjørkelangen, fabrikkier *Lars Gjein*, Stokke, gårdbruker *Arne Brynildsen*, Idd pr. Halden, fylkesagronom *Henry Oma*, Stend, bonde *Erland Nordhagen*, Nes i Hallingdal, bonde *Magnus Folkvord*, Sandnes, konsulent *Reidar D. Tønnesson*, Blommenholm, gårdbruker *Nils Berg*, Byåsen pr. Trondheim og direktør *Leif Fr. Koxvold*, Nordstrand.

Valgt av årsmøtet 1969: Førstekonservator *Johannes Lid*, Grefsen, fylkeslandbrukssjef *Modolf Sjøgard*, Steinkjer, fylkeslandbrukssjef *Johan Lyche*, Sarpsborg, gårdbruker *Jakob B. Nordbø*, Nissedal, direktør *Ivar Aavatsmark*, Smestad, gårdbruker *Lars Lie*, Levanger, avdelingssjef *Rolf Evju*, Jar, beitekonsulent *Erling Lyftingsmo*, Vefsn og stortingsmann *Håkon Sløgedal*, Søgne.

Valgt av Trøndelag Myrselskap: Gårdbruker *Nils Berg*, Byåsen pr. Trondheim og ingeniør *Th. Løvlie*, Bærum.

Funksjonærene.

Ved Selskapets hovedkontor og konsulentkontorene for Vestlandet og Nord-Norge har Selskapet hatt følgende fast ansatte funksjonærer: Direktør, sivilagronom *Ole Lie*, ans. 1947. Myrkonulerter: Jordskifte kandidat *Oscar Hovde*, ans. 1937, sivilagronom *Per Hornburg*, ans. 1948 og sivilagronom *Einar Wold*, ans. 1956. Sekretær ved myrundersøkelsene: Forstkandidat *Arne Nesfeldt*, ans. 1968. Kontorpersonale: Kontorfullmektig *Edith Fjæreide*, ans. 1943 og kontorassistent *Målfrid Vadøy*, ans. 1963.

Kontorassistent *Målfrid Vadøy* er fra 1. oktober 1969 innvilget

permisjon p.g.a. svangerskap, 3 måneder med lønn i henhold til offentlig lønnsavtale og 12 måneder uten lønn. Som vikar fra samme dato er engasjert frk. *Ruth Bernhardsen*. For øvrig er det ingen forandring når det gjelder den fast ansatte funksjonærstab ved hovedkontoret og konsulentkontorene.

Ved forsøksstasjonen på Mæresmyra har funksjonærstaben vært den samme som foregående år. Vi viser for øvrig til årsmelding fra forsøksleder *Nils Vikeland*.

Når det gjelder midlertidig engasjert hjelp kan vi nevne at Selskapets tidligere direktør, dr. agr. *Aasulv Løddesøl* også dette året velvilligst har tatt på seg visse spesialoppdrag bl.a. med det internasjonale samarbeidet om myr og torvsspørsmål. Dr. Løddesøl fungerer således som sekretær i den norske komité under International Peat Society og som norsk delegat til I.P.S. Som varamann til dr. Løddesøl har styret valgt direktør *Leif Fr. Koxvold*.

På grunn av et engasjement fra *Kommunaldepartementet* ved *Administrasjonen for friluftsliv og naturvern* når det gjelder registrering av bevaringsverdige myrområder i Nord-Norge, ble konsulent Hornburg sterkt opptatt. Det var derfor nødvendig å engasjere midlertidig hjelp til forskjellige kartleggingsoppgaver m.v. på Vikeid i Sortland. Landmålerstudent *Inge Revhaug* har arbeidet ca. 1 måned i dette oppdrag.

Revisjonsfirmaet *A/S Revision* ved administrerende direktør *Gunnar Øyslebø* og statsautorisert revisor *T. Walseng*, har stått for revisjonen av Selskapets regnskaper m.v. også i 1969.

OPPLYSNINGSVIRKSOMHETEN

Opplysningsvirksomheten tar sikte på å gi faglig veiledning vedrørende utnyttelse av myrarealer og torvforekomster til forskjellige formål. Ved siden av konsulentvirksomheten og forsøksarbeidet er dette en viktig del av Selskapets aktivitet.

Meddelelser fra Det norske myrselskap.

Selskapets medlemsblad har også i 1969 blitt utgitt med 6 nr. i et opplag på 1 400. Gjennom «Meddelelser» holder Selskapet kontakt med medlemmer og andre forbindelser ved å offentliggjøre orienteringer om Selskapets virksomhet og regnskaper m.v. Dessuten trykkes en rekke faglige artikler og meldinger som delvis blir utgitt som særtrykk. Dette gjelder publikasjoner som ønskes i et større opplag. Av faglige særtrykk som er utgitt i 1969 skal vi i kronologisk rekkefølge nevne:

Forsøk med ulike stubbehøyder i flerårig eng, av forsøksassistent Rolf Celius.

Det norske myrselskaps virksomhet, av direktør Ole Lie.

Funn av menneskelik i norske myrer, av dr. Alfred Dieck.

Torvprodukter — markedsoversikt, av redaktør Dagfinn Tveito og konsulent Einar Wold.

Kjemiske holdepunkter ved praktisk myrbedømmelse, av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

Myrene i Namdalseid herred, av konsulent Einar Wold.

I forbindelse med årsmeldingen for 1968, nevnte vi at Selskapet hadde under utarbeidelse en oversikt vedr. fagartikler og meldinger som har vært trykt i Meddelelser. Det var meningen å trykke denne oversikt i siste nr. av årgangen 1969. Av spesielle grunner har vi funnet å ville utsette trykningen noe.

Etter opptak fra Selskapet Ny Jord har det pågått forhandlinger om utgivelse av et felles medlemsblad for selskapene Ny Jord og Myrselskapet. Disse forhandlinger har resultert i positive forslag til en løsning. Den endelige avgjørelse om samarbeidet på dette punkt kan således nå fattes innen rimelig tid.

Foredrag, møter, demonstrasjoner og konferanser.

Representantskapsmøtet og årsmøtet i Det norske myrselskap ble holdt den 7. mars 1969 i Oslo Håndverks- og Industriforening, Oslo. I tillegg til behandlingen av de ordinære møtesaker ble det på årsmøtet holdt en redegjørelse om arbeidet innen International Peat Society av dr. *Aasulv Løddesøl* og en kort orientering om Det norske myrselskaps virksomhet og arbeidsoppgaver av direktør *Ole Lie*. Etter orienteringene var det anledning til spørsmål eller bemerkninger. Årsmøtet ga sin tilslutning til de fremlagte opplysninger og retninglinjer.

Det ble ikke arrangert Landbruksveke i Oslo i 1969. Myrselskapets styre fant derfor at det ikke var formålstjenlig å holde eget foredragsmøte eller annet arrangement.

I 1969 har Myrselskapets tjenestemenn holdt en rekke faglige foredrag eller orienteringer. Vi vil her nevne de viktigste faglige utredninger:

Direktør *Ole Lie* holdt den 27. februar 1969 en orientering om myr- dyrking til fellesbeiter m.v. på et møte for grunneiere og andre interesserte på Vik i Flatanger, og videre den 10. mars 1969 en orientering om myr til dyrkingsformål og anvendelse av torv på et myrsymposium ved Norges Landbrukshøgskole, samt den 12. september et foredrag om torv i gartneri og hage på et kurs for overlærere innen hagebruket på Statens Gartnerskole Staup, Levanger. Kortere utredninger om myr- og torvspørsmål har direktør *Lie* holdt den 18. februar for grunneierne til Østamyrene i Øvre Rendal og den 10. september for torvinteresserte gartnere, landbrukstjenestemenn og Andøy formannskap på Andøya.

Konsulent *Einar Wold* holdt den 14. april foredrag om torv til gartneri og hage på Trøndelag Myrselskaps årsmøte.

Konsulent *Per Hornburg* har i løpet av året holdt 2 radioforedrag om aktuelle myrspørsmål, henholdsvis den 4. juni og den 17. desember. Hornburg omtalte bl. a. utnyttelse av myrene i rekreasjonsøyemed og verning av egnede myrer som referanseområder eller som viktige viltlandskaper. Konsulent Hornburg hadde den 21. juni orientering om myrdirkingsspørsmål på Fauskefeltet for studentene med maskinteknikk som hovedfag ved Norges Landbrukshøgskole.

For øvrig må nevnes at Myrselskapets funksjonærer ved en rekke anledninger under befaringer eller på mindre møter holder faglige utredninger om myr og torvspørsmål. Vi anser også slike orienteringer for å være av vesentlig betydning, ikke bare for å spre opplysning, men fordi man også samtidig knytter kontakt med interesserte fagfolk eller praktikere som ønsker å utnytte myrene eller torvforekomstene.

I meldingsåret har tjenestemennene deltatt i mange faglige møter og konferanser. Direktør Lie har fungert som nestformann og konsulent Wold som sekretær i *Det norske Torvutvalg*, som i løpet av 1969 har holdt en rekke møter og arbeidet med retningslinjer og standardiseringsregler for deklarasjon av torv og torvprodukter. Under møtene i N.J.F.'s torvgruppe på Landbrukshøgskolen 26. og 27. august deltok fra Myrselskapet dr. Aasulv Løddesøl, Ole Lie og Einar Wold. Den 10. og 11. mars 1969 arrangerte International Hydrological Decade og International Biological Programme et myrsymposium på Norges Landbrukshøgskole med over 100 fagfolk og forskere fra Norge og fra enkelte av våre naboland. Under dette myrsymposium deltok fra Myrselskapet følgende: Dr. Aasulv Løddesøl, direktør Lie, konsulentene Oscar Hovde, Per Hornburg og Einar Wold, samt sekretær Arne Nesfeldt.

Under dette avsnitt må vi også nevne at direktør Lie etter innbydelse fra Selskapet Ny Jord, deltok i dette Selskaps årsmøte i Mosjøen 23. juli 1969, og ved Selskapets interessante utferd til Sandnessjøen og Alstahaugområdet m.v. den påfølgende dag.

Internasjonalt samarbeid.

Som ledd i en kulturutveksling under Det Kongelige Utenriksdepartement hadde Myrselskapet fått i oppdrag sammen med firmaet Jiffy-Pot A/S, å planlegge en studietur i Norge for en sovjet-russisk gruppe av myr- og torvspesialister. Gruppen besøkte Norge i tiden 26. august til og med 3. september. Det ble arrangert besøk ved en rekke torvbedrifter og ved forskjellige gartnerier og forsøksstasjoner som bruker torv til voksemedium. Besøket omfattet bl. a. en ekskursjon gjennom Solør og Østerdalen til Trøndelag med tilbakereise over Dovrefjell og Gudbrandsdalen. Direktør Lie og konsulent Wold deltok som ciceroner sammen med representanter fra Jiffy-Pot A/S.

Ved den norske gjenvissitt i Sovjetunionen som foregikk i tiden 11.

til 21. september deltok fra Det norske myrselskap, torvfabrikant Alf Ording, styremedlem i Selskapet, og konsulent Einar Wold. Fra firmaet Jiffy-Pot A/S deltok direktør Kjell Ramstad og forsøksleder Torvald Vaage. Under fremreisen til Sovjet ble det lagt inn et besøk i Finland av professor *Viljo Puustjärvis* Institutt og enkelte torvbedrifter nær Helsingfors.

Ved slike utvekslinger av besøk, får man anledning til å stifte nærmere bekjentskap med de faglige problemer i andre land. Selv om torvfabrikasjonen i Russland foreløpig hovedsakelig omfatter torvbrensel til varmekraftproduksjonen, var det likevel nyttig å få de faglige inntrykk denne utveksling ga oss. Produksjon av visse former for jordforbedringsmidler av torv foregår også i relativt stor stil i Sovjetunionen. Når det gjelder torv som voksemedium, er Sovjet-samveldet interessert og har en betydelig forskning på dette feltet.

Det norske myrselskap vil takke Det Kongelige Utenriksdepartement for at også vårt fagområde på denne måte ble tilgodesett med midler til kulturutveksling.

Det internasjonale samarbeidet innen myr- og torvforskningen har også i 1969 foregått med stor aktivitet under I.P.S. Dr. Aasulv Løddesøl som er norsk delegert og medlem av Rådet for I.P.S., deltok i et rådsmøte i Dublin i slutten av mai. Etter rådsmøtet fulgte ekskursjon til en rekke av Bord Na Mona's torvbedrifter.

Dr. Aasulv Løddesøl har gitt et mer fullstendig referat om oppbygning av I.P.S. i hefte nr. 6 av Meddelelser. Vi henviser derfor interesserte til denne publikasjonen.

I tilknytning til det som ble nevnt om samarbeidsbestrebelsene innen den internasjonale myr- og torvforskningen i vår årsmelding for 1968, opplyses at det på slutten av året 1969 ble utformet en samarbeidsavtale mellom Internationale Gesellschaft für Moorforschung og International Peat Society.

Etter henstilling fra *Den Kongelige Grønlandske Handel*, København planla Det norske myrselskap sammen med Selskapet Ny Jord en studietur i Norge for den danske grønlandskonsulent Holger Sloth Bjerre, som besøkte Norge i tiden 19.5 til 25.5. Direktør Tveitnes i Selskapet Ny Jord og direktør Lie var sammen med konsulent Sloth Bjerre under besøk av forskjellige myr- og torvdyrkingsprosjekter i Solør-distriktet, samt Selskapet Ny Jords dyrkingsfelter i Trysil og Rendalen. Reisen ble kombinert med andre befaringer som direktørene Tveitnes og Lie foretok i distriktet. Under opphold i Nordland var konsulent Hornburg cicerone for konsulent Sloth Bjerre, bl. a. under besøk på Fauskemylene. Det ble for øvrig arrangert besøk for konsulentent ved Norges Landbrukshøgskole, sauavlsgården Seter i Kviken og sauavlsgården Tjøtta på Helgeland.

Direktør Ole Lie deltok i N.J.F.'s seminar vedrørende plastrør og grøfting i Uddevalla 21.—23. september.

Forslag om samarbeid — sammenslutning av Det norske myrselskap og Selskapet Ny Jord.

I St.prp. nr. 1 1968—69 er spørsmålet om samarbeid, eventuelt sammenslåing av Det norske myrselskap og Selskapet Ny Jord tatt opp under Kap. 1190, post 72, i samband med budsjettforslag for Selskapet Ny Jord. Landbruksdepartementet innkalte i henhold til dette — i februar 1969 — representanter fra Selskapet Ny Jord og Det norske myrselskap til et møte for å drøfte forskjellige spørsmål. Det ble her enighet om å nedsette en komité for å utrede saken. Komitéen, som ble oppnevnt senere, fikk følgende sammensetning.

Fra Det Kongelige Landbruksdepartement: Fylkeslandbrukssjef Oskar Øksnes, formann.

Fra Selskapet Ny Jord: Konsulent R. D. Tønnesson og direktør Aksel Tveitnes.

Fra Det norske myrselskap: Fhv. landbruksdirektør Aslak Lidtveit og direktør Ole Lie.

Landbruksdepartementet har videre oppnevnt førstesekretær Jorulf Saltnes i samme Departement, som komitéens sekretær.

Departementet har forutsatt at komitéen i sitt arbeide bl. a. tar opp følgende spørsmål:

1. Oversikt og analyse av de arbeidsoppgaver som utføres av selskapene i dag, og eventuelt arbeidsoppgaver som naturlig fortsatt bør utføres av selskapene.
2. Vurdere og eventuelt fremme forslag om økt samarbeid — eventuelt sammenslåing av selskapenes tidsskrifter.
3. Vurdering av ulike grader av samarbeid mellom selskapene for å løse de arbeidsoppgaver som selskapene driver i dag — med det eksisterende samarbeid som det minst omfattende — og ett selskap for å løse alle oppgaver som det mest omfattende alternativ.
4. Analyser og eventuelt fremme forslag om ett selskap, der visse distriktsfunksjoner som i dag utføres av selskapene kan tenkes overtatt av andre organer — f. eks. jordstyre og landbruksselskap — og hvor forsøksvirksomheten som i dag drives av selskapene søkes koordinert med, eventuelt løst av det offentlige forsøksvesen.
5. Komitéen stilles ellers fritt med hensyn til å ta opp spørsmål som vil være av betydning for utredning av saken.

Komitéen har i 1969 hatt ett møte — den 21. august. Det ble på dette møtet uttalt ønske om at hvert av selskapene utarbeidet en forholdsvis kortfattet oversikt over virksomheten, hvori det også ble redegjort for den historiske bakgrunn og formålet med disse 2 selskaper. Både Selskapet Ny Jord og Det norske myrselskap har senere tilstillet komitéen en slik oversikt.

KONSULENTVIRKSOMHETEN

For tjenestemennene ved hovedkontoret og kontorene på Vestlandet og i Nord-Norge har konsulentvirksomheten vært dominerende også i 1969. Det er i første rekke undersøkelser og planlegging for nydyrking og grøfting av myr, for skogreising eller teknisk utnyttelse av torvforekomster som har lagt beslag på tiden. Det har dessuten meldt seg en rekke andre aktuelle oppgaver. Vi kan bl. a. nevne geotekniske undersøkelser av myrarealer som tenkes utnyttet til idrettsplasser eller andre anlegg. Også når det gjelder vurdering av myrer som botaniske referanseområder og viltbiotoper m.v. har det vært en økende aktivitet.

For oversiktens skyld skal vi i det følgende omtale de forskjellige sektorer innen konsulentvirksomheten avsnittvis.

Teknisk utnyttelse av torv.

Tidligere har den tekniske utnyttelse av torv stort sett bestått i uttak av torv til brensel eller bruk av lite omdannet kvitmosetorv til strø i jordbruket. I den senere tid har lite omdannet kvitmosetorv og delvis andre torvarter, blitt utnyttet på forskjellige andre måter. De gamle betegnelsene brenntorv og torvstrø er derfor idag ikke dekkende for hele torvsektoren. Vi skal i det følgende gruppere etter de forskjellige utnyttelsesmåter (produkttyper).

1. Brenntorv.

Utnyttelse av torv til brensel har i den senere tid avtatt sterkt. Selv i de distriktene hvor stikking av brenntorv til eget bruk var vanlig, er det idag så å si slutt med denne produksjonen. På grunnlag av den oversikt vi har, anslåes årets produksjon av brenntorv til ca. 10 000 m³ stikkitorv. Dette representerer en nedgang fra foregående år med samme kvantum. Brennverdien av årets antatte produksjon tilsvarer ca. 1 200 tonn kull eller ca. 4 000 favner skogsved.

Det sier seg selv at Myrselskapets virksomhet når det gjelder brenntorvfremstilling, nå er relativt beskjedent. Vi utnytter imidlertid anledningen under reiser m.v. til å kontrollere at det eventuelt ikke foregår skadelig avtorving, som i henhold til Jordvernloven bør henvises til andre felter.

2. Torv til strø, jordforbedringsmiddel og voksemedium.

Denne gruppe omfatter bl. a. torv som pakkes og emballeres enten på tradisjonell måte med tregrinder og ståltråd, eller i tette pakninger av papir eller plast o.l. Storparten av produksjonskvantumet pakkes i relativt store baller eller sekker som inneholder 430 eller 600 liter løst strø før sammenpressingen. Ved de maskinelle pakke- eller pres-

semaskiner skjer det vanligvis en komprimering til 0,4 av det opprinnelige volum.

I tillegg til store pakninger produseres idag et betydelig antall mindre pakninger av forskjellige størrelser. Disse kan enten være presset eller komprimert, eller de kan være løst ifylt. Utviklingen i denne produksjonen synes å gå i retning av et stadig større antall av varierte pakninger og varetyper.

Foruten den norske produksjonen av torv av nevnte type har vi også en betydelig import. Det er torv i tette pakninger av plast eller papir.

Den norske produksjonen av denne type torv foregår vesentlig på Østlandet og i det indre av Trøndelag. Her var det også i 1969 relativt gode tørkeforhold. Som tidligere nevnt er det imidlertid store problemer med å skaffe tilstrekkelig arbeidskraft til torvstikkingen, som er et typisk sesongarbeid. Arbeidet er dessuten relativt tungt og derfor mindre tillokkende.

Ved de større fabrikker brukes nå ofte stikkemaskiner. Det finnes her i landet en tysk type stikkemaskin, Steba, og en svensk maskintype, Digger. Disse maskiner er imidlertid relativt tunge og krever lange teiger for å kunne arbeide effektivt. Ved våre mindre fabrikker med relativt korte stikketeiger er det derfor et sterkt behov for en lettere type. Det er således stor interesse for pågående forsøk med konstruksjon av en skikket maskin for de mange små bedrifter.

Spørsmålet om regningssvarende metoder for kunstig tørking av torv har vært tatt opp av Det norske myrselskap ved mange anledninger bakover i tiden. Resultatene har, når det gjelder torvstrø, økonomisk sett vært negative for bruk av kunstig tilført varme. Ved produksjon av torv til jordforbedringsmiddel eller voksemedium, hvor kravet til produktets tørrhet er vesentlig mindre, er kunstig tørking igjen blitt mer aktuelt. Ved velvillighet fra firmaet *Eikmaskin*, fikk Myrselskapet den 7. oktober anledning til å utføre tørkeforsøk med torv i et transportabelt grastørkeanlegg. Resultatene synes foreløpig å være tilfredsstillende hva tørkemuligheter angår. Det arbeides videre med saken, bl. a. må det foretas dyrkingsforsøk med slik torv for å finne ut om tørkeprosessen påfører torva fysiologiske eller strukturelle skader.

Størrelsen av den norske produksjonen i 1969 vil i henhold til de opplysninger vi foreløpig sitter inne med, antakelig dreie seg om ca. 360 000 beregnede baller. Selskapet har foreløpig ikke fått inn alle rapporter og det er derfor mulig dette anslag må justeres.

Av den samlede produksjon antar vi at ca. 10 000 baller er brukt til anleggstekniske formål som isolasjonsbunter o.l., ca. 60 000 beregnede baller til strø m.v. i forbindelse med husdyrhold og resten, ca. 290 000 baller til jordforbedringsmiddel eller voksemedium i gartnerier og hagebruk m.v.

Hertil har det i 1969 vært en import på 80—90 000 beregnede baller, som i det alt vesentlige har gått med til jordforbedringsmiddel eller voksemedium.

Torv som hel «klump» eller revet masse, tilsatt kalk og gjødsel er de senere år forsøkt på hyttetak. I Telemark er det en fabrikk som har levert torv til dette formål. Kvitmosetorv holder godt på fuktigheten og har vist seg å gi holdbare grasdekker på takene selv i lange tørkeperioder. Selskapet har hatt henvendelser om dette spørsmål og har gitt råd i den utstrekning vi har kunnet vurdere saken.

Et annet produkt som er under utprøving av en fabrikk i Norge, er ferdigsådde plener på torv som underlag. Slike «matter» produseres bl. a. i Danmark.

Det har i 1969 vært relativt mange spørsmål etter konsulenthjelp når det gjelder denne sektor av torvproduksjonen. Etter de årsrapporter som tjenestemennene har gitt over tjenestereiser, utgjør sektoren teknisk utnyttelse av torv ialt 25 % av samtlige tjenestereiser. Den alt overveiende del gjelder undersøkelser og befaringer m. v. vedrørende produksjon av torv til jordforbedringsmiddel eller voksemedium. En rekke produsenter ønsker å modernisere sine fabrikker spesielt med tanke på fremstilling av torv emballert i tette pakninger. Det er også i 1969 foretatt utredninger i forbindelse med planer om nye fabrikker og utvidelse av bestående bedrifter. På grunn av manglende kapitaltilgang har det imidlertid ikke kommet igang noen nybygging av fabrikker i 1969. En større fabrikk som brant i 1969 vil bli bygget opp på nytt i 1970.

Myrselskapet har også vært sterkt engasjert når det gjelder forskjellige forhold ved markedsføringen av torvprodukter. Som tidligere nevnt, har det pågått arbeid med dette spørsmål ved Det Norske Torvutvalg. Direktør Lie og konsulent Wold har deltatt ved en rekke møter i Torvutvalget. Selskapet har dessuten foretatt utredninger og undersøkelser i denne forbindelse.

Forslag til Norsk Standard for dyrkingstorv er nå utsendt til vurdering og kritikk.

Etter forslag fra Utbyggingsavdelingen i Steinkjer. Nord-Trøndelag, ble spørsmålet om markedsundersøkelser over behovet for torvprodukter tatt opp. Selskapet satte høsten 1969 igang undersøkelser for en slik markedsundersøkelse. *Distriktenes utbyggingsfond*, samt *Fylkesmennene i Hedmark og Nord-Trøndelag* har velvilligst stilt midler til disposisjon for disse undersøkelser. Første rapport om markedsundersøkelsene vedrørende torvprodukter ble således ferdig utarbeidet den 22. desember 1969.

Nevnte undersøkelser må imidlertid betraktes som et første ledd i en videreføring av dette arbeid. Rapporten omfatter landet under ett. Det er meningen senere å foreta distriktsvise analyser over behovet. Vi kan foreløpig nevne at prognosene tyder på en 20 % stig-

ning av forbruket de første 5 år. Opplysninger som er innhentet både fra fagfolk i distriktene og fra produsenter innen gartnerivirksomheten, viser at torv som voksemedium og jordforbedringsmiddel, såkalt dyrkingstorv, synes å bli stadig sterkere etterspurt. Alle er enige om at torv er meget gunstig til nevnte formål, spesielt på grunn av torvas store porevolum. Den er dessuten fri for smitte av plantesykdommer og har en viss motstandseffekt overfor slike sykdommer.

Det norske myrselskap ser det som en meget viktig oppgave å arbeide for økning av norsk produksjon og salg av dyrkingstorv. Det må være et nærliggende mål for oss å produsere storparten av det innenlandske forbruk. Vi har et utmerket råstoff i våre myrer. Det er derfor ønskelig at Selskapet blir satt i stand til å intensivere sitt arbeid også innen denne sektor av virksomheten.

Det vil antakelig etter hvert bli behov for øket aktivitet når det gjelder undersøkelse av torvfelter, bl. a. for å være behjelpelig når det gjelder angivelse av torvtype og de opplysninger som ønskes av forbrukerne. Den første rekvisisjon for slik undersøkelse er allerede innløpt fra en produsent som fremstiller dyrkingstorv. Det må snarest settes igang en del forskningsarbeid angående disse spørsmål. For budsjettåret 1971 har Selskapet søkt om bevilgning til en ny stilling slik at det blir bedre anledning til forskning og undersøkelser m.v. når det gjelder denne delen av virksomheten.

Dyrking og skogreising.

Interessen for undersøkelser og planlegging av oppdyrking til fellesbeiter m.v. og for skogreising på myr har vært stor også det siste året. Under denne sektor kommer dessuten vurdering av utnyttelsesmulighetene for myr og andre markområder i forbindelse med senking av vassdrag m.v.

Det er svært ofte sammenslutninger av grunneiere, jordstyrer eller landbruksselskaper som rekvirerer undersøkelser med tanke på dyrking av myr og annen mark. Når det gjelder Trøndelagsfylkene har *Trøndelag Myrselskap* ofte vært inne i bildet. I enkelte tilfeller har vi også mottatt rekvisisjoner fra *Landbruksdepartementet v/ Jorddirektoratet* eller fra *Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen*. Ved større undersøkelser og planleggingsoppgaver i denne sektor blir Myrselskapets utgifter til reiser og lønn dekket av Landbruksdepartementet, i henhold til søknad og godkjenning fra departementets side.

Når det gjelder utnyttelse av myrer for skogreising, rekvireres undersøkelsene av private grunneiere eller fagetatene innen næringen.

Ved detaljundersøkelser for planlegging av full oppdyrking eller grøfting og kanalisering, blir det foretatt systematiske dybdeboringer m.v. av myrområdene. Det er avgjørende å kjenne myrddybden

Lavlandsmyr på Østlandet. Betydelige arealer nyttbar myr ligger og venter på kultivering for jordbruk eller skogbruk.

og bunnforholdene for å kunne planlegge dreneringen riktig. Ved detaljundersøkelsene konstrueres ofte nye karter, enten på grunnlag av egne målinger eller annet materiale. Selv om det foreligger karter over områdene på forhånd, er det nemlig ofte aktuelt å omarbeide disse til mer hensiktsmessige målestokkforhold for bruk ved den senere planlegging.

I 1969 har Selskapet foretatt detaljundersøkelser og planlegging av følgende felter: Strekningen Kautokeino—Avzze, ved Mieronjavrrre og ved Siebe i Kautokeino kommune, myrområde på Maskinprøvebruket i Vikeid, Sortland, deltaet mellom Svartisåga og Blakkaåga i Rana, Søråmyrene i Nærøy, Skagemyra i Nærøy, Kilmyra i Flatanger, Vollamyra i Flatanger, Hamnamyrene på Hitra, myrene under gårdene Megård og Røe i Halså, Jøstømyrene på Smøla, Holmyrene og Vintertjønnfloene i Holøydalen, Tolga—Os, Hornindal, Stryn og Torsbjørkdalen i Meråker.

I løpet av 1969 har Selskapet undersøkt og delvis planlagt dyrking på i alt ca. 12 000 dekar fordelt på de nevnte, større feltene. I tillegg kommer en rekke befaringer og mindre undersøkelser for oppdyrking av tilleggsjord m.v.

Det er også i år foretatt en lang rekke undersøkelser og befaringer av dyrket myr hvor det har vært forskjellige problemer i forbindelse med bruk av myrjorda. Ofte er det dreneringen som har vært for dårlig, idet myrsynkningen har gjort seg gjeldende og delvis skadet

drensystemet. Årsaken kan være feil planlegging eller at grøftene har blitt for grunne. Bruken av tunge maskiner og driftsmåten har medført sterkere pakking av jorda slik at problemene melder seg tidligere enn man har vært vant til. I en del tilfeller er det også gjødslingspørsmål eller misvekst grunnet mangel på visse stoffer.

Befaringer av myrstrekninger som tenkes utnyttet til oppdyrking o.l. er en aktuell arbeidsoppgave. Det er nyttig at Selskapet kan gi foreløpige uttalelser om planer som det arbeides med ute i distriktene. Ofte kommer slike befaringer i stand for å finne frem til nyttbare arealer eller for å kunne vurdere ressursene av nyttbare myrstrekninger o.l.

Samtlige av Selskapets tjenestemenn har vært engasjert i undersøkelser når det gjelder dyrking eller skogreising. Disse arbeider krever lengere opphold på de enkelte felter. Det er derfor naturlig at disse undersøkelser legger beslag på storparten av arbeidstiden ute i felten.

I årsmeldingen for 1968 nevnte vi at det var nedsatt et utvalg for å utrede utnyttelsesmulighetene av de store Østamyrene i Rendalen. Direktør Lie er medlem av dette utvalg som i begynnelsen av 1970 vil fremlegge sitt forslag til utnyttelse av nevnte myrstrekninger. Selskapets utredninger i denne forbindelse bygger på de undersøkelser som ble foretatt i 1963 bl.a. for planleggingen av avløpskanal fra Jutulhogget Kraftanlegg. Utvalget utreder planer for utnyttelse av et areal av ca. 8500 dekar myr og annen fuktig- eller forsumpet mark.

Utarbeidelse av rapporter om undersøkelsene under denne sektor av virksomheten samt planer for dyrking, kanalisering og grøfting krever relativt mye kontorarbeid og legger beslag på en stor del av innesesongens arbeidstid.

Myrinventering.

Markarbeidet vedrørende myrinventeringen i Rissa kommune ble fullført sommeren 1969. Det var sekretær *Arne Nesfeldt* som foretok markundersøkelsene for denne inventeringen som ble påbegynt høsten 1968. Inventeringen i Rissa ble utført i samarbeid med *Trøndelag Myrselskap* som i sin tid gjorde opptaket til dette arbeidet.

Innen Rissa kommune, som etter kommunesammenslutningen har et totalareal på ca. 622 820 dekar, ble det i alt registrert ca. 31 360 dekar myr. Samtlige myrområder av noen betydning ble tatt med i undersøkelsen. For myrer i fjellområdene som ligger uveisomt til er arbeidet ved inventeringen begrenset til spredte borer for bestemmelse av dybdeforhold og undergrunn, samt en oversiktsmessig vurdering av myrtyper og omdannelse m.v. Derimot når det gjelder sentralt beliggende myrer ble det foretatt flere borer og grundigere registrering av de mange faktorer som har innvirkning på utnyttelsesmulighetene.

Av de forskjellige myrtyper ble følgende arealer påvist:

Store myrområder i Hægraffjellene, Nord-Trøndelag. Mulighetene for utnyttelse til fôrdyrking diskuteres. Lengst til høyre, stortingsmann Jon Leirfall.

Lyngrik kvitmosemyr 7 160 dekar, grasrik kvitmosemyr 3 460 dekar, grasmyrer 20 520 dekar og skogmyrer 220 dekar.

Omkostningene ved markarbeidet, karter og analyser m.v. ble betalt av Trøndelag Myrselskap og Rissa kommune. Rissa kommune har dessuten holdt håndtlangerhjelp under markarbeidet.

I samarbeid med skogreisningsleder Indrevoll, Bardu og Troms fylkesskogkontor ble det sommeren 1968 startet inventeringsundersøkelser av forskjellige myrområder i Skoelvdalen, Bardu kommune, Troms. Dette arbeid ble fortsatt sommeren 1969 og omfatter nå samtlige myrer av noen betydning innen et begrenset landområde på ca. 25 000 dekar, den såkalte Skoelvdalen. Markarbeidet er utført av konsulent *Per Hornburg* og omfatter i alt 3 240 dekar myr. Innen nevnte område er følgende myrtyper utskilt: Grasrik mosemyr, 232 dekar, lyngrik mosemyr, 172 dekar, grasmyr av starrtypen, 2 818 dekar og andre myrtyper (bjørkemyr og krattmyr) 18 dekar.

Utgiftene med myrinventeringen i Skoelvdalen blir dekket av Skogdirektoratet gjennom Troms fylkesskogkontor. Inventeringen her skal i første rekke tjene den videre planlegging av skogreisningen, bl.a. ved større grøftefelter.

Myrinventeringene som Selskapet mer eller mindre tar som utfylling når slike oppgaver melder seg, tjener ofte som grunnlag for planlegging av grunnarealenes utnyttelse. Når det er spørsmål om myrer eller torvforekomster til bestemte formål, kan man ut fra inventerin-

gene finne frem til aktuelle felter. Vi mener derfor at også denne del av Selskapets virksomhet bør fortsette i den utstrekning tid og midler gjør det mulig.

Forskjellige oppgaver.

Under denne gruppe samler vi en del oppgaver som ikke direkte kan henføres til de tidligere nevnte sektorer. Det gjelder ofte geotekniske undersøkelser av myrer eller torvlag.

I 1969 har Myrselskapet foretatt befaringer og vært Trondheim kommune behjelpelig med etterkontroll av de store dreneringsarbeidene på Heimdalsmyrene, hvor det — som nevnt i årsmeldingen for 1968 — etter planer utarbeidet av Det norske myrselskap, ble drenert ca. 2 000 dekar myr. En del observasjoner av forskningsmessig karakter er også foretatt i forbindelse med dette store grøftarbeidet.

Når det gjelder anlegg av idrettsbaner på myr, har Selskapet hatt en rekke saker til undersøkelser og uttalelse. Slike undersøkelser omfatter torvas omdannelsesgrad, fasthet og struktur. Det må dessuten foretas meget detaljerte bestemmelser av dybdeforhold m.v. For at det skal bli brukbare resultater bør myrdybden etter ferdigplanert idrettsbane være mest mulig jevn. Synkningen er nemlig sterkt avhengig av myrdybden.

Selskapet gir råd om planering, oppfylling og drenering m.v. av baneområdet. Når det derimot gjelder selve banedekket som bygges opp av sand og eventuelt matjord på gressbaner, henviser vi til *Statens Ungdoms- og Idrettskontor*. Dette kontor forlanger vanligvis

Brennelvmyr i Porsanger. Usedvanlig tett bestand av myrull.

Myrselskapets uttalelse før det gir støtte til anlegg som tenkes lagt på myrområder.

I 1969 har Selskapet således foretatt undersøkelser og gitt uttalelser m.v. om i alt 7 idrettsanlegg. Det er som oftest i kyststrøkene, hvor det ikke er andre arealer til disposisjon, at det er mest aktuelt å legge idrettsbaner på myrjord.

Vi vil også nevne de undersøkelser og befaringer som konsulent Hornburg foretok i Nord-Norge sist sommer etter oppdrag fra *Administrasjonen for friluftsliv og naturvern*, Det Kongelige Kommunal- og Arbeidsdepartement. Konsulent Hornburg registrerte i alt 17 forskjellige områder med myr, som på grunn av spesielle vegetasjonsformer o.l. ansees verdifulle som referanseområder. Områdenes betydning som viltlandskaper kommer også inn i bildet.

Interessen for utnyttelse av myrområder til forskjellige formål utenom jordbruk, skogbruk eller torvteknikk, bl.a. i forbindelse med miljøvernet synes stadig å være økende. Utviklingen har vist at det er stort behov for Selskapets spesialkunnskaper om myr og torv. Det er en betydningsfull sektor å fylle også når det gjelder denne form for utnyttelse av myrrealene.

SLUTTBEMERKNINGER

Året 1969 har vært et meget aktivt arbeidsår med mange interessante og inspirerende arbeidsoppgaver. Som det fremgår av denne årsmeldingen fordeler oppgavene seg over et vidt spektrum av faglige spørsmål.

Det var stort sett gunstige værforhold for markarbeidet over hele landet. Vi rakk som nevnt tidligere, alle oppdrag som var planlagt undersøkt i 1969. Dessuten kunne man ta fatt på en del saker som opprinnelig var utsatt til 1970.

Det vanskeligste problem er Selskapets økonomi. Den faste bevilgning som gis over Landbruksdepartementets budsjett til Myrselskapet, går stort sett med til lønninger og sosiale utgifter for de fast ansatte funksjonærer og tjenestemenn. Den resterende del av driftsbudsjettet bl.a. omkostninger til reiser og forsøksvirksomhet m.v. må hovedsakelig dekket av egne inntekter ved salg av produkter fra forsøksgården, refusjoner og honorarer for utførte konsulentoppdrag m.v.

Ved konsulentvirksomheten har det i 1969 vært en brutto inntekt på ca. kr. 127 000,—. En stor del av dette beløp, ca. kr. 79 000,— er fra *Landbruksdepartementet v/Jorddirektoratet*, som etter forutgående søknad og innvilgning refunderer utgiftene til bestemte undersøkelser og planleggingsoppgaver. For oppgaver som betales av andre institusjoner eller private personer har Selskapet mottatt ca. kr. 48 000,—. Dette gjelder i stor utstrekning oppgaver som ikke direkte er knyttet til landbruksmessig utnyttelse av myr og torvforekomster. En del

inntekter kommer også ved annonser i Selskapets medlemsblad, og som disponible renter av legatkapitalen.

Det forhold at Selskapet må skaffe seg inntekter ved konsulentarbeid og på annen måte, skaper mye arbeid og ansvar både i administrasjonen og i bokholderiet m.v. Det kan heller ikke underslås at man må ha oppmerksomheten forholdsvis mye rettet mot dette problem, som kan virke hemmende på Selskapets utvikling og muligheter til forskning vedrørende aktuelle spørsmål.

I likhet med tidligere år er arbeidsprogrammet for kommende sesong stort sett belagt med innmeldte oppdrag. Vi håper fortsatt på økonomisk støtte til undersøkelse av visse prosjekter gjennom Landbruksdepartementet, og vil således i samarbeid med Jorddirektoratet foreta en nøye vurdering av de saker som skal undersøkes og planlegges kommende år.

Det er også grunn til å slå fast at tendensene for fremtiden viser et stort behov for den faglige service Myrselskapet kan yte på sitt spesielle område. Arbeidsoppgavene varierer i hyppighet innen de forskjellige distrikter. Det må derfor være mest hensiktsmessig og rasjonelt at en landsomfattende institusjon kan ta seg av fagspørsmålene vedrørende utnyttelse av våre myrer.

Det norske myrselskap vil til slutt takke for samarbeid og kontakt under virksomheten i 1969. De nye arbeidsoppgaver imøtesees med den største interesse, og vil bli ytet den oppmerksomhet som våre forutsetninger gjør mulig.

Vedtatt på styremøte 31. januar 1970.

DET NORSKE MYRSELSKAP

Thorstein Treholt/s.	Carsten Bruun/s.	Aslak Lidtveit/s.
Alf Ording/s.	Ove Munthe-Kaas/s.	Ole Lie/s.